

HET NIEUWE LEREN

Stagiairs die leren zélf de regie te voeren

» Hilda Bouma

De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is niet optimaal. Om daar wat aan te doen is het competentie-gerichte leren bedacht. Maar de invoering daarvan zorgt op haar beurt weer voor klachten

AMSTERDAM — Roy van Wijngaarden (17) uit het Brabantse Casteren volgt sinds september op het ROC Eindhoven een opleiding voor de metaalindustrie. Voor het eerst heeft hij te maken gekregen met competentiegericht leren. ‘Het is veel beter’, zegt hij, ‘want je hoeft niet steeds stil te zitten en te schrijven. Je krijgt een taak en moet zelf je informatie zoeken in het praktijklokaal. Je leert niet uit boeken, maar je moet naar het materiaal toe en het zelf voelen.’

De ROC Eindhoven is een van de pilotprojecten voor het nieuwe leren in beroepsopleidingen. Vanaf 2003 experimenteert de school ermee in de lessen en dit jaar gaat voor het eerst ook het examen op de schop. Dat wordt vervangen door andere vormen van toetsen, zoals het doen van een ‘proeve van bekwaamheid’. ‘Je krijgt er actievere deelnemers door’, zegt Jos van Gerven, coördinerend docent op het ROC. ‘Het grootste verschil met het vroegere onderwijs is dat we ze proberen zélf de regie te laten voeren. Ze werken bij een bedrijf dat een bepaald product maakt en dan vragen we: “Wat is jouw taak daarin?” Langzaam komen ze erachter wat ze willen weten.’

Over de aansluiting van het onderwijs met de praktijk wordt al langer geklaagd. Vorige maand nog publiceerde de Raad voor Werk en Inkomen een enquête onder arbeidsmarktprofessionals waarin 80% niet tevreden was met de manier waarop leerlingen worden klaargestoomd voor hun eerste baan. De nieuwe leermethodes zouden dat moeten verbeteren. Maar ook daar wordt weer over geklaagd. De Onderwijsraad signaleerde vorige week in alle onderwijstypes achteruitgang bij de vakken Nederlands en Wiskunde. Een van de verklaringen daarvoor zou het nieuwe leren zijn.

De nieuwe onderwijsmethode is naar schatting inmiddels door 30% van de techniekopleidingen omarmd, vertelt Leo de Jong, manager BGL (beroepstaakgestuurd leren) van de Stichting Consortium PGO die de onderwijsvernieuwing aanjaagt. Dat betekent dat zoetjesaan de eerste bedrijven kennismaken met stagiairs en studenten die via de nieuwe manier leren.

Niet voor iedereen is dat een prettige ontmoeting. José Leenders, lid van de directie van machinefabriek Van der Klift in Rotterdam, tevens lid van de commissie Onderwijs van de Metaalunie: ‘De reflectie over de dingen die de studenten gedaan hebben, dat is heel nuttig, maar ik vraag me af: moet dat bij ons gebeuren? De opleidingen verwachten te veel van ons, qua tijdsinvestering en qua vaardigheden. Onze werkplaatschef is leermeester. Hij heeft veel in zijn mars qua vakkennis, maar niet van pedagogiek.’

Volgens Leenders spreekt ze namens veel kleine bedrijven in de metaal die moeite hebben met het competentiegericht leren. ‘De branche heeft er zelf om gevraagd dat leerlingen meer krijgen aangeleerd dan puur vakkennis, dat is waar, maar het accent van de opleiding ligt nu bij ons, terwijl de financiering voor 80% bij de scholen ligt. Je weet dat je kosten moet maken om leerlingen op te leiden, maar dit gaat te ver.’

Een ander geluid klinkt in Den Bosch bij Installatiebedrijf Kwekel, waar op dit moment zeven leerlingen rondlopen die beroepstaakgericht leren. ‘Ik ben er echt tevreden over’, zegt Jan Timmermans, praktijkopleider bij het bedrijf, ‘je krijgt er andere mensen door. Vroeger moesten ze een boek doornemen en vragen beantwoorden, nu voeren ze taken uit. Ze maken geen werkstuk meer van een meter bij een meter, ze maken een complete installatie.’

Het is wel wennen voor het bedrijf, zegt Timmermans. ‘Ze stellen meer vragen. Hebben ze problemen, dan komen ze naar je toe. Als je

de oplossing geeft, is de lol eraf, dus je geeft ze handvatten. Dat is het leuke ervan.'

Volgens de praktijkopleider is ook het gedrag van de leerlingen anders dan vroeger. 'Ze luisteren naar je. Na drie maanden kun je al je kennis in die jongens stoppen. Ze werken lekker mee. Dat hebben we nooit eerder gehad!'

Wel moet het bedrijf meer ruimte ter beschikking stellen zodat de leerlingen hun eigen installatie kunnen bouwen. En er staat tegenwoordig een computer klaar. 'Ze zoeken de informatie overal op, ook op internet', zegt Timmermans. 'Je moet het even opnieuw organiseren, maar wij hadden dat vrij snel door.'

Jos van Gerven van ROC Eindhoven kan zich wel voorstellen dat sommige bedrijven moeite hebben met de overgang. 'Het is een andere manier van denken, die een andere houding tegenover de leerling vergt. Minder directief. Een groot deel van de opleiding is in de praktijk, dus daar zul je ook de context moeten leren. Bedrijven willen graag een goede draaier of lasser, maar het is ook heel fijn als iemand zelfstandig en collegiaal is. Als de leerlingen meer zelf de regie voeren, zijn ze ook gemotiveerder.' 'Ik ken ook mensen uit het bedrijfsleven die zeggen dat er vergeleken met vroeger niet zoveel veranderd is, alleen de terminologie', zegt Leo de Jong, 'Dat is ook weer niet waar, want er verandert wel degelijk wat. Maar dat het zoveel meer werk voor de bedrijven zou zijn, betwijfel ik. Dat zou niet moeten. Het is alleen anders.'

Vroeger gebeurde er meer op de scholen waar de leerbedrijven geen weet van hadden, zegt

De Jong. 'Ik generaliseer nu, maar over het algemeen werd er slecht samengewerkt tussen scholen en bedrijven. Maar het is een absolute voorwaarde voor competentiegericht leren.

Voor de docentenrol komt de rol van coach in de plaats. Dat vraagt meer aandacht in het bedrijf. Voor kleine bedrijven is dat lastig, maar dat probleem kun je tackelen door een deel van de opleidingen te laten doen in praktijkcentra.'

Volgens beleidssecretaris onderwijszaken van de Metaalunie André van der Leest besteden de leden, van wie de meeste minder dan tien werknemers hebben, nu al vrij veel tijd aan opleiden. 'Het moet niet de spuigaten uitlopen. Aan de andere kant levert het competentiegerichte leren ons wel betere leerlingen op.'

Hij citeert uit een onderzoek dat 20 december wordt gepresenteerd en waaraan behalve de Metaal ook andere branches hebben meegedaan. Daaruit blijkt dat bedrijven die inmiddels ervaring hebben opgedaan met de nieuwe didactiek positief zijn: 'De leerlingen zijn meer gemotiveerd en tonen meer eigen initiatief dan voorheen.'

Van der Leest: 'Het competentiegericht opleiden is een vertaling van wat de bedrijven zelf hebben gezegd nodig te hebben. Ze willen in de eerste plaats vakmensen, dat staat voorop. Maar bij dat vakmanschap komt het samen problemen kunnen oplossen, luisteren naar wensen van klanten, creatief zijn. De branche is niet meer puur industrieel, daar hoort ook een nieuwe manier van werken bij. Het vraagt misschien veel van ze, maar het sluit wel beter aan bij het bedrijf.'